

Abstrakt

Práce se zabývá vnitrotextovou vícejazyčností (interjazykovou heterogeností) v románu *A Clockwork Orange* britského spisovatele Anthonyho Burgesse a v jeho dvou překladech, českém a německém. Analýza 180 slov ze smyšleného jazyka nadsat, který se v románu vyskytuje, ukazuje, jak se v překladech projevuje lexikální kreativita, tedy zda a jak se lexikální kreativita originálu liší od lexikální kreativity v jeho překladech. Změny lexikální kreativity jsou dány do souvislosti s normalizací (jednou z překladových univerzálií) a s funkcemi daného smyšleného jazyka.

Formy a funkce smyšlených jazyků a především jazyka nadsat jsou stanoveny podle již existující klasifikace zavedené pro vícejazyčnost. Analýza jazyka nadsat a jeho překladových protějšků je kvantitativní a využívá konkordanční programy AntConc a ParaConc. Při analýze se zkoumá frekvence slov z nadsat, jejich rozmístění v textu a způsob, jakým je jejich význam čtenáři zprostředkován. Získané údaje jsou poté použity ke srovnání jazyka nadsat a smyšlených jazyků, které ho v českém a německém překladu nahrazují.

Analýza ukázala, že v obou překladech je smyšlených lemmat méně než v originále, přičemž v německém překladu (UO) je jich mnohem méně než v českém (MP). Český přišel celkově o 10 % lemmat z nadsat a německý o 41 %. Také rozmístění jednotlivých tvarů smyšlených slov v textu se v UO změnilo více než v MP, přičemž v UO se změny týkají většího počtu jednotlivých tvarů smyšlených slov než v MP a jsou také zásadnější. Strategie vnitrotextového překladu slov z nadsat je více dodržována v MP než v UO.

Lexikální kreativita je oslabena v obou překladech, ale mnohem více v německém, přičemž normalizace smyšlených slov vzrostla nepřímo úměrně k tomuto oslabení. Změny v překladu měly vliv na funkce jazyka nadsat. V MP nepůsobí důsledky změn průkazně – nejvíce byla patrně ovlivněna funkce utajovací a restriktivní, ale mnohé změny lze vysvětlit nepochopením originálu a nedbalou redakční prací; ostatní funkce nebyly výrazně ovlivněny. V UO byla výrazně ovlivněna funkce atmosférotvorná, charakterizační i hodnotová. Změny funkce utajovací a restriktivní nemohly být zhodnoceny, protože tato funkce byla příliš ovlivněna mnoha dalšími faktory.